

Tarvitaanko karjalan kieltä?

Tasavallan lehdistössä on viime aikoina virinnyt keskustelu karjalan kielen ja kansallisen kulttuurin tilasta nyky-yhteiskunnassa. Keskusteluissa korostetaan, että nämä ongelmat vaativat uutta asennetta. Vaikka Karjalassa internationalistiset traditiot ovat olleet pysyviä ja kansakuntien väliset suhteet monikansallisessa yhteisössä ovat kehittyneet ilman jännittyneisyyttä, silti ei voida sanoa, etteikö kansallisia ongelmia olisi olemassa.

Ensinnäkin herää kysymys: miten on voinut käydä niin, että Karjalan kansalla (jota pelkästään Karjalassa v. 1979 väestönlaskennan mukaan oli yli 80 000 henkeä) ei ole omaa kirjakieltä? Sillähän on rikas kieli, monivaiheinen historia ja omaperäinen kulttuuri. Mikä mahdollisti sen, että muinaiskansan kieli, jolla se puhui vuosisatoja ja jätti perinnöksi karjalaisen kansanrunouden, tulkittiin suomen kielen murteena? Muutamia teoreetikot yhä väittävät, että karjalan kieli ei ole itsenäinen kieli. Väitteen virheellisyyden ovat todistaneet neuvostoliittolaiset kielentutkijat. Nyt väitellään siitä, että tarvitsevatko karjalaiset karjalan kielen.

Karjalaisten päätettävä

Nykyään puhumme avoimesti leniniläisen kansallisuuspolitiikan periaatteiden muodonmuutoksista ja rikkomisesta, joita oli tehty myös eräiden johtomiesten taholta kielen kehittämisessä. On koittanut aika toteuttaa kansan tahto. Juuri itse karjalaisten on päätettävä tarvitsevatko he isiensä ja esi-isiensä kielen. Sitä varten on saatava selvä kuva kielitilanteesta Karjalassa ja tarkat tilastotiedot siitä, kuinka paljon on halukkaita opettamaan lapsilleen karjalan, vepsän tai suomen kieltä. Selvyyden puute johtaa siihen, että kielen valinnassa rikotaan vapaaehtoisuuden periaatetta.

Puolueen Karjalan aluekomitean kesäkuisessa neuvottelussa kieliasioista puhui puolueen Aunuksen piirikomitean propagandaosaston johtaja V.V. Shahovenko. Hän mm. kertoi, että Aunuksen piirin kylien asukailta on kysely, suostuisivatko he opettamaan lapsilleen suomen kielen asemesta karjalan kieltä alkaen lastentarhasta ja edelleen alkeiskoulussa. Vanhemmat äänestivät melkein sataprosenttisesti karjalan kielen puolesta. Näin on asianlaita Aunuksen piirissä, mutta toisista piireistä ei tiedetä vielä mitään.

On tiettyä, että hyvätkin aiheet tyrehtyvät heti alkuun, jos kansa ei niitä kannata, ja täysin sopimatonta on, jos äidinkieli vaihdetaan toiseen, vaikkapa sukulaiskieleen. Minua voidaan ehkä syyttää suvaitsemattomuudesta toisiin kielisiin. Muttei se ole niin. Olen puolestani aina kannattanut suomen kielen opettamisen tehostamista (missä muualla ellei Karjalassa onkaan opetettava suomen kieltä?) ja samanaikaisesti paikallisen väestön kieliongelmien oikeata ratkaisemista.

Karjalan kieli elää

Elämä on viime vuosikymmeninä edennyt pitkälle, mutta karjalan kieli ei ole kehittynyt. Kaikesta huolimatta kieli elää ja palvelee kansan tarpeita. Karjalan kieli heijastaa kansan aineellisen toiminnan eri puolia hyvin syvällisesti. Ovat säilyneet sanaston rikkaat kerrostumat mm. kalastus-, maatalous- ja rakennusosalta sekä kasvi- ja eläinmaailmasta. Erittäin rikas on perhe-elämää ja perhesuhteita sekä elintapoja ja

-keinoja koskeva sanasto. Sen avulla on säilynyt kansan rikas henkinen kulttuuri. Mielihyvin voi todeta, että Karjalasta löytyy nykypäivänäkin kansan suusanallisen perinteen eri lajeja. Karjalan kielen ilmaisuvoimaisuus on hyvin kuvaannollista ja tunneperäistä, joten sopii hyvin kirjakieleksikin. Sen on todistanut tuotannollaan runoilija Vladimir Brendojev, valittavasti toistaiseksi ainoa livvinkielinen kirjoittaja.

Kuten tunnettua, kansallinen itsetietoisuus onjektivoituu ensi vuorossa kielessä, kansantaiteessa ja ammatillisessa tuotannossa. Karjalan kansa ei ole vielä unohtanut juuriaan. Siksi nyt, jolloin on kärkevästi noussut esiin ongelma: millaista kansallista kulttuuria on kehitettävä Karjalassa, on etsittävä virikkeitä ja reaalisia tilanteita kansallisen itsetietoisuuden luonnolliselle kehitykselle, säilyttämällä kulttuuriperinteen siiveillisyyden ja kansan viisauden pohjana. Samalla on kehitettävä kansallisuuskien välisiä ystävyysuhteita. Ongelma on vaikea ja monitahoinen, ja sen ratkaisemiseksi on siirryttävä sanoista tekoihin.

Erityistoimet tarpeen

Karjalaisten on tiedettävä enemmän itsestään, omasta historiastaan ja kielestään. Tätä auttaisivat mielestäni erityiset toimenpiteet. Ensinnäkin kerran viikossa ilmestyvä karjalankielinen liite Neuvosto-Karjala -lehdessä. Toiseksi, televisiossa voidaan järjestää kerran viikossa tunnin kestäviä karjalankielisiä lähetyksiä kansainvälisestä politiikasta ja maamme elämästä, sekä ohjelmia lapsille. Karjalankielisiä radiolähetyksiä on huomattavasti laajennettava ja tehtävä ne jokapäiväisiksi. Kaikissa tasavallan julkaisuissa on oltava karjalaisaiheisia juttuja. Myös Tieto-yhdistyksen on oltava aktiivisesti mukana. Luentojen aiheina voisi olla karjalan kansan historia, luonnonrikkauudet, kielen kuvaannolliset keinot, aineellinen ja henkinen kulttuuri jne.

Karjalan kirjakielen luominen ja sen opettaminen on aloitettava vapaaehtoisuuden pohjalta kokeellisessa mielessä Aunuksen ja Prääsän piireissä (valmistavalla ja alkeiskoulun luokilla). Näihin tarpeisiin on koulutettava opettajat ja luotava oppikirjat.

Kansantaiteen kehittämiseksi ja vaalimiseksi on laajennettava folk-yhtyeiden piiriä. Niiden avulla on juurrutettava kiinnostusta omaperäiseen kansalliseen taiteeseen, elvytettävä karjalaisia menoja ja tapoja mukauttaen niitä nykyelämään. On palautettava elämään mm. kirjonta-, kudonta- ja tuohenpuontataidot.

Karjalan kelen ja kansallisen kulttuurin kohtalo on käsissämme. Ja jos se muuttuu kansan tahdoksi, niin silloin tarvitaan apua tasavallan puolue-elimiltä ja etenkin niiltä johtomiehiltä, jotka vastaavat sosiaali-politiisesta sekä kulttuuri- ja valistustyöstä tasavallassamme.

LJUDMILA MARKIANOVA

Neuvostoliiton tiedeakatemian Karjalan haaraosaston kielen, kirjallisuuden ja historian tutkimuslaitoksen tieteellinen sihteeri.

• Oheinen kirjoitus on julkaistu Neuvosto-Karjala-lehdessä 12.8.1988. Keskustelu asiasta on jatkunut.